

RESSENYES

Christiane KLAPISCH-ZUBER

L'ombre des ancêtres: Éssai sur l'imaginaire médiéval de la parenté

París: Fayard, 2000. 458 ps.

Christiane Klapisch-Zuber és directora d'estudis de la prestigiosa École des Hautes Études en Sciences Sociales de París, experta en història medieval, autora de *La maison et le nom* (1990) i coautora de *Les Toscans et leurs familles* (1978), *Histoire de la famille* (1986) i *Histoire des femmes en Occident* (1991), entre altres.

La primera cosa que caldria destacar del llibre que comentem—*L'ombre des ancêtres*—és que descriu l'emergència d'una imatge poderosa i sintètica i d'una plasticitat innegable «l'arbre dels avantpassats i, metafòricament, l'ombra que projecta», de la qual en restitueix l'extrordinària riquesa figurativa. És, com ho escriu la mateixa autora, «la llarga maduració d'una imatge per la qual l'occident ha representat el parentiu i la filiació i ha elaborat un llenguatge gràfic modern de la genealogia».

La consciència medieval dels avantpassats es nodreix de fonts extremadament diverses, les quals s'han tornat estranyes per a la nostra manera d'imaginar un 'arbre de parentiu': la filosofia que classifica els conceptes, el dret que rememora, la teologia que sacralitza la jerarquia de valors i, finalment, la genealogia que expressa les filiacions i prescriu la transició dels poders.

L'autora analitza amb molta cura els veritables protagonistes del llibre: tant els fonaments teòrics com la plasmació en imatges de l'arbre genealògic. Tanmateix, identifica el període, sense cap esperit fixista, «al voltant de l'any 1200» com el moment en què, per primera vegada, es deixa constància del transcurs del temps i, per tant, es fa necessari no oblidar persones i fets: l'arbre genealògic es converteix en una eina per a recuperar la memòria.

Christiane Klapisch-Zuber estructura el llibre en quatre parts. La primera, que intitula «Naixement d'una llengua gràfica», estudia els primers signes o indicis genealògics des dels que procedeixen del patriciat romà o de les conegudes genealogies bíbliques, tot passant pel llenguatge metafòric del parentiu, el vocabulari i la sintaxi gràfiques (ressaltant el pas fonamental de les històries familiars relatades fins a la seva fixació per escrit o per esquemes), fins als primers balbucejants arbres genealògics 'conscients' a Europa, que semblarien ésser encarregats pels güelfs el segle XII (*Genealogia Welforum*).

La segona part de l'obra—«El temps i la genealogia»—tracta del desenvolupament i l'escampament de les expressions gràfiques en les diverses genea-

logies reials arreu d'Europa, tant esquemàtiques com acompanyades de retrats simbòlics, on es manifesta clarament la intenció de perdurar i de legitimar el poder.

El moment central de l'estudi és la seva tercera part—«Símbols i lògiques»—dedicada al seguiment, tant cronològic com semàntic, de la fixació de la imatge de l'arbre com a símbol per excel·lència per a expressar les genealogies. S'analitzen els arbres de Ramon Llull o de Joachim de Fiore passant per les genealogies divines de Boccaccio i les diferents representacions de l'època renaixentista fins a les galeries d'avantpassats i els arbres amb escuts. L'autora ja havia tractat aquestes qüestions en un important article que té per títol «La gènesè de l'arbre généalogique»—*Cahiers du Léopard d'Or*, núm. 2 (1993), 41-81—.

La quarta i última part—«L'arbre dins la genealogia»—és dedicada al triomf d'aquest símbol de representació «que passa des de les genealogies nobiliàries als altres segments socials» i a la seva difusió mitjançant la impremta (els *Fasciculus tempororum* o la *Historia romana* d'Ochsenbrunner), els arbres monumentals dels Babenberg, el furor genealògic dels emperadors Maximilià I i Carles V, els llibres de genealogies com el del *Toisó d'Or* de Simon Bening, entre molts altres exemples. En totes aquestes genealogies es vol manifestar alhora la posada en escena del poder i la seva indiscutible legitimació.

En resum, *L'ombre des ancêtres* és una obra profunda, intel·ligent, erudita i nova que exposa, amb rigor científic, els orígens de la representació d'un dels aspectes en què es concreta l'imaginari humà i el seu desig de perdurar per damunt del temps: l'arbre genealògic.

PEDRO MORENO I MEYERHOFF